

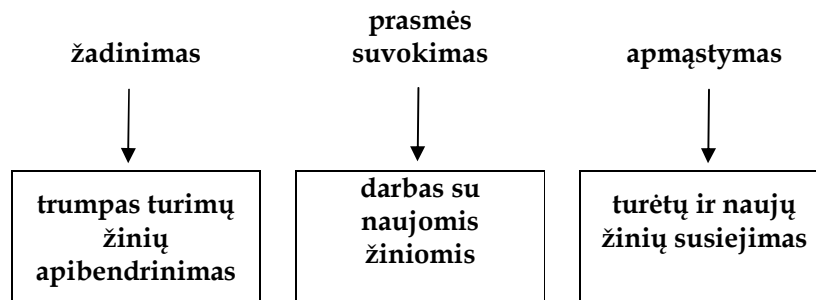
Odė penkiaeliui

Irina Vikentjeva

Gebėti apibendrinti informaciją, sudėtingas mintis, jausmus ir samprotavimus išdėstyti keliais žodžiais – svarbus mokėjimas. Tam reikia, kad mokinys į dalyką įsigilintų, turėtų įgijęs gausią sąvokų atsargą. Penkiaelis** - tai eilėraštis, informacijos sintezę nusakantis lakoniška forma. O šitai leidžia išreikšti sąvokos esmę arba apmąstyti remiantis gautomis žiniomis.

Paprastai penkiaelį rekomenduojama taikyti apmąstymo pakopoje. Tačiau mūsų patirtis rodo, kad yra ir kitų galimybių. Toliau apžvelgsime, kaip šią strategiją įvairių dalykų pamokose, įvairiose klasėse ir įvairiose pamokos dalyse taiko Piahklimiajės gimnazijos mokytojai.

Taikant penkiaelį įvairiose pamokos dalyse keliami įvairūs uždaviniai:



O. Gračiova taiko penkiaelį **matematikos** pamokoje, *žadinimo pakopoje*. Pamokos pradžioje, prieš pradedant naują temą, mokiniams pasiūloma nustatyti penkiaelio temą, t. y. atspėti žodį, esantį pirmojoje jo eilutėje:

* * *

Begalinė, skaitmeninė
Galima sudėti, palyginti
Teigiamieji ir neigiamieji skaičiai
Skalė

Šeštosios klasės mokiniai, jau susipažinę su skaičių spindulio sąvoka, gali savo žinias apibendrinti ir suformuluoti temą - „Skaičių tiesė“.

* Penkiaelio forma atėjusi iš prancūzų kalbos. Tai eilėraštis iš penkių eilučių. Pirmojoje eilėraščio eilutėje įvardijama tema arba dalykas (vienas daiktavardis). Antrojoje tema arba dalykas apibūdinami (du būdvardžiai arba dalyviai). Trečioji eilutė susideda iš trijų veiksmažodžių, nusakančių temos ar dalyko veiksmus. Ketvirtoji eilutė - tai frazė iš keturių, paprastai reikšminių žodžių, išreiškianti autoriaus požiūrį į temą arba dalyką. Penktoji eilutė - sinonimas, apibendrinantis arba išplečiantis temos ar dalyko prasmę (vienas žodis). - *Red. past.*

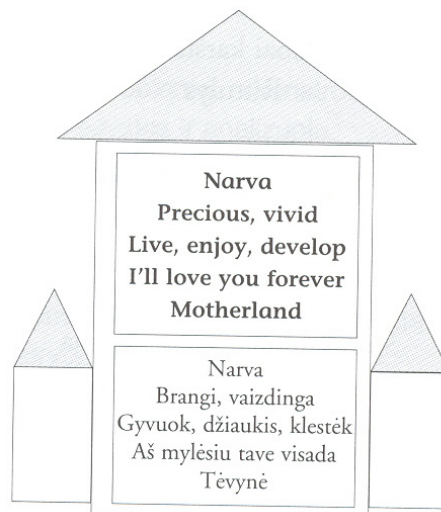
E. Ponomariova **istorijos** pamokose penkiaeilį taiko prasmės suvokimo pakopoje. Po pamokos apie Kolumbą mokiniai turi apibrėžti jo vietą istorijoje ir atsakyti į klausimą: „Kas buvo Kolumbas?“ Atsakę į šį klausimą sau, mokiniai buriasi į grupes pagal savo požiūrį į Kolumbą (teigiamą ar neigiamą). Kiekvienai grupei mokytojas duoda penkiaeilį, kurio prasmė priešinga jos narių susidarytai apie Kolumbą nuomonei:

Kolumbas
Neteisingas, beširdis
Komandavo, prekiaavo, lobo
Darė visa, siekdamas tikslo
Avantiūristas

Kolumbas
Drąsus, atkaklus
Atrado, prekiaavo, turtino
Suvienijo pasaulį ir žmoniją
Didvyris

Skaitydami mokytojo pasiūlytą istorijos tekstą, mokiniai turi jame rasti „svetimą“ požiūrį pagrindžiančių įrodymų. Tokia užduotis skatina atidžiau įsiklausyti į kito žmogaus nuomonę.

Išmokę temą „Mano miestas“, D. Arzumanovos mokiniai *apmąstymo pakopoje* sukūrė penkiaeilį anglų kalba ir meniškai jį apipavidalino. Štai vienas iš jų:



Pradinėse klasėse E. Černomorskaja taiko šią strategiją skaitymo, gamtos pažinimo pamokose ir per klasės valandėles. Toks darbas:

- turtina mokinių žodyną;
- moko glaustai atpasakoti;
- skatina formuluoti kūrinio mintį (ketvirtoji penkiaeilio eilutė);
- leidžia kiekvienam nors akimirką pasijusti kūrėju ir filosofu, t. y. sukurti savo penkiaeilį.

Gamtos pamokoje penkiaeilius visi kūrė prieš nagrinėdami temą „Saulė“ ir ją išmokę. Kokie jie buvo skirtingi! Pradžioje – visai paprastučiai:

Saulė
Didelė, skaisti
Šviečia, šildo, džiugina
Saulė labai karštas kūnas
Rutulys

O pabaigoje išėjo štai kas:

Saulė
Įkaitusi, dujinė
Spinduliuoja, šildo, degina
Spinduliuoja ir skleidžia energiją
Žvaigždė

Reikia dar kartą pažymėti, kad penkiaeiliai praverčia kaip:

- sintezės ir sudėtingos informacijos apibendrinimo įrankis;
- priemonė, padedanti įvertinti mokinių žodyną;
- kūrybinės saviraiškos būdas.

Ir pabaigoje – penkiaeilis apie penkiaeilį:

Penkiaeilis
Grakštus, trumpas
Mąsto, apibendrina, sutelkia
Glaustumas – talento požymis
Santrauka

Irina Vikentjeva - pedagogikos magistrė iš Narvos (Estija), KMUSR projekto lektorė
